

2005-12-19

dnr 511-4595-02
dossienr. 0381-02-089

Naturreservatet

Haga ekbackar

Enköpings kommun

- Länsstyrelsens beslut
- Syfte med reservatsbildningen
- Beskrivning av naturreservatet
- Administrativa data
- Skälen för beslut
- Reservatsföreskrifter
- Andra föreskrifter och åtaganden
- Ärendets beredning
- Bilagor
- Sändlista

2005-12-19

dnr 511-4595-02
dossiernr. 0381-02-089

Bildande av naturreservatet Haga ekbackar i Enköpings kommun och fastställande av skötselplan

LÄNSSTYRELSENS BESLUT

Länsstyrelsen förklarar, med stöd av 7 kap. 4 § miljöbalken (1998:808), Haga ekbackar som naturreservat med föreskrifter enligt nedan och skötselplan enligt bilaga A. Reservatet har den avgränsning som framgår av bifogad karta, bilaga C och med de gränser som slutligen utmärks i fält.

För att trygga ändamålet med naturreservatet beslutar Länsstyrelsen, med stöd av 7 kap. 5, 6 och 30 §§ miljöbalken, att nedan angivna föreskrifter skall gälla för reservatet, se nedan under rubriken RESERVATSFÖRESKRIFTER.

Ordningsföreskrifter utfärdade med stöd av 7 kap. 30 § miljöbalken skall gälla omedelbart, även om de överklagas.

Länsstyrelsen meddelar med stöd av 3 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken, bestämmelser för förvaltningen av reservatet genom att fastställa den till beslutet bifogade skötselplanen, bilaga A. Länsstyrelsen skall vara förvaltare av reservatet.

Beslutet skall kungöras i Uppsala läns författningssamling. Kungörelse ska även införas i ortstidningarna Upsala Nya Tidning och Enköpingsposten.

SYFTE MED RESERVATSBILDNINGEN

Syftet med reservatsbildningen är att:

- skydda och bevara Haga ekbackars ädellövrika marker, vilka utgör ett karaktäristiskt exempel på ett ädellövrikt målarlandskap.
- skydda och bevara de värdefulla naturtyper som förekommer inom området, främst luckiga, hävdpräglade ekskogar, så som ek- och hassellundar, halvöppen ekskog eller ekhage samt senvuxen ekskog på hållmarker.
- bevara biologisk mångfald och att förutsättningarna ska vara goda för en långsiktig överlevnad av de missgynnade och hotade arter som finns i området. Särskild prioritet ges de arter som är knutna till ek, lind och andra lövträd, samt arter som är värmetidsrelikter.

2005-12-19

dnr 511-4595-02
dossier nr. 0381-02-089

- i den mån det inte strider mot bevarandeintressena utveckla allmänhetens möjligheter till naturupplevelser inom området samt att tillvarata områdets möjligheter för sådan forskning och undervisning som är förenlig med bevarandeintressena.

Det övergripande syftet för skötseln är främst att

- gynna arter som är beroende av luckiga, hävdpräglade ekskogar, med gamla, senvuxna ekar, samt brun- och vitrötad ekved.
- på lång sikt skapa fler gamla, grova, solbelysta träd.
- bryn och hållmarker växer inte igen, samt att betesbackarna vid Svanvik hävdas genom bete.
- genom enkla insatser och anordningar underlättas besökarens möjligheter till naturupplevelser i området, i den mån det inte strider mot övriga bevarandeintressen.

BESKRIVNING AV NATURRESERVATET

Bevarandevärden beskrivs mer utförligt under rubriken "Beskrivningsdel" i skötselplanen. Nedan ges endast en sammanfattande beskrivning.

Reservatsområdet Haga ekbackar omfattar två delområden, dels den ekdominerade skogsmarken vid gården Ekbacken ("stora ekbacken"), dels den lövträdsklädda betesmarken/ekhagen vid gården Svanvik. Haga ekbackar är, om man räknar in det närliggande sommarstugeområdet Ekudden, ett av de största ekdominerade bestånden i regionen. Området utgör ett karaktäristiskt inslag i det ädellövrika, mindre intensivt utnyttjade "herrgårdsskap" som präglar delar av målardalen.

Naturvärdena är främst knutna till luckiga, hävdpräglade, ekdominerade skogar, så som ek- och hassellundar på näringsrik mark, halvöppen ekskog eller ekhage samt senvuxen ekskog (s.k. "ekkrattskog" eller ekskog av bergig typ) på näringsfattig mark så som block- och hållmarker. I området återfinns framför allt många arter knutna till ek och artsammansättningen visar att området har en lång trädkontinuitet med avseende på främst ek, lind, hassel och andra lövträd. I området har man hittills påträffat 34 hotade eller missgynnade arter samt många krävande och naturvårdsintressanta arter.

Bland entomologer är området känt för de många fynden av sällsynta och rödlistade insektsarter. De solexponerade hållmarkerna skapar ett mycket gynnsamt lokalklimat för t.ex. många värmekrävande insekter som i flera fall har sin nordliga utbredningsgräns i detta område. Hittills har man hittat 15 missgynnade eller hotade insektsarter, samt ännu fler naturvårdsintressanta arter i området. Många sällsynta och rödlistade svampar gynnas av de förutsättningar som finns i Haga ekbackar, t.ex. de kalkrika, leriga jordarterna samt att området har lång kontinuitet med

2005-12-19

dnr 511-4595-02
dossier. 0381-02-089

avseende på ek och hassel. Vissa svampar är värmekrävande och återfinns i halvöppen ekskog eller ekhage, andra arter gynnas av de förhållanden som finns i den slutna ek- och hassellunden.

Haga ekbackar bedöms även ha högt värde för friluftslivet. Området utgör ett naturskönt och lättillgängligt mälarnära naturområde och det bör finnas goda förutsättningar att genom en del insatser ytterligare öka områdets betydelse som strövområde.

Administrativa data

Naturresevatets namn: Haga ekbackar

Reg DOS ID: 2991

Beteckning enligt
Natura 2000: SE0210300

Kommun: Enköping

Församling: Svinnegran

Fastigheter: Haga 10:3 (del av), Haga 2:48 (del av)

./A Markägare: se skötselplan, bilaga A

Förvaltare: Länsstyrelsen Uppsala län

./B Lägesbeskrivning: Reservatet är beläget ca 5 km S Enköping
Läget framgår av bifogad översiktskarta, se bilaga B.

./C Gräns: Området har markerats med heldragen linje på
bifogad reservatskarta, bilaga C.

Koordinat i rikets
system (RT90): x = 1566100; y = 6601300

Fastighetskarta
(Ekonomisk karta): 117 13 Svinnegran

Terrängkarta
(Topografisk karta): 11 H Enköping SV

2005-12-19

dnr 511-4595-02
dossienr. 0381-02-089

Naturgeografisk region: Sveadals sprickdalsterräng med lerslättsdalar och sjöbäcken (24)

Area: Totalt 39.4 ha

/A Markslag och naturtyp: se skötselplan, bilaga A

/A Naturtyper enligt
Natura 2000: se skötselplan, bilaga A

SKÄLEN FÖR BESLUT

Prioriterade bevarandevärden

De naturtyper som bör prioriteras i bevarandearbetet är luckiga, hävdpräglade, ekdominerade biotoper, såsom ek- och hassellundar, senvuxen ekskog (ekkrattskog) på block- och hållmarker, halvöppen ekskog eller ekhage samt lindskog.

Strukturer som bör prioriteras är gammal och senvuxen ek, solexponerad ek, brun- och vitrötad ekved. Även andra lövträdslag t.ex. asp, lind och hassel har högt bevarandevärde, men vid eventuella målkonflikter bör ek och lind prioriteras. Gamla, eller senvuxna individer av lägre prioriterade trädslag, kan i vissa fall prioriteras framför yngre individer av ek och lind.

De arter som prioriteras är främst sådana som är beroende av prioriterade naturtyper och strukturer. Särskilt prioriteras sådana arter som är hotade eller missgynnade samt värmetidsrelikter. Prioriterade arter är skalbaggar *Notolaemus castaneus* (starkt hotad) samt smalvingad blomcock (sårbar), de sårbara fjärilarna ängsskäreplattmal och oren malmätare samt svamparna gulbrämad flugsvamp, gyllensopp, sommarsopp och bleksopp. De prioriterade arterna beskrivs närmare i skötselplanen.

Även områdets betydelse som strövområde ska prioriteras högt i bevarandearbetet.

Förutsättningar för att bevara naturvärdena

Det som kan påverka områdets värden negativt är bl.a. produktionsinriktat skogsbruk, ogynnsam igenväxning av tidigare öppna marker, förtätning av kronskiktet och utträngning av vidkroniga träd- och hasselbestånd, upphörd hävd, graninvandring, exploatering i form av bebyggelse eller vägar m.m., störd hydrologi samt gödslingspåverkan.

2005-12-19

dnr 511-4595-02
dossienr. 0381-02-089

För att stärka områdets naturvärden införs föreskrifter mot bl.a. produktionsinriktat skogsbruk och exploateringsåtgärder. Skötselinsatser kommer att sättas in för att stärka naturvärdena, t.ex. bevara gynnsamma halvöppna och hävdade förhållanden.

Motiv till att skyddsformen naturreservat har valts

Länsstyrelsen bedömer att bevarandet av områdets höga naturvärden är av allmänt intresse. För att bevara områdets naturvärden krävs inskränkningar i pågående markanvändning (skogsbruk) samt kostnadskrävande skötselinsatser. Inskränkningar och skötselkrav är utöver vad markägaren kan förväntas svara för.

Skyddsformen naturreservat enligt miljöbalken har valts, för att kunna bevara områdets naturvärden långsiktigt. Vid reservatsbildning kan föreskrifter om begränsningar i markanvändning och föreskrifter om skötsel införas och området får därigenom ett varaktigt skydd. Området är för stort för att skydda som biotopskyddsområde.

Beslutets överensstämmelse med övriga åtaganden som berör området

Länsstyrelsen bedömer att reservatsbeslutet ligger väl i linje med länets miljö kvalitetsmål samt övriga åtaganden som berör området så som t.ex. Natura 2000, den kommunala översiktsplanen, riksintresseområden enligt 3:e och 4:e kapitlet, miljöbalken (se rubriken "andra föreskrifter som gäller för området", sid. 9).

Intresseprövning

Enligt 7 kap. 25 § miljöbalken ska det vid prövning av naturreservatsärenden, tas hänsyn även till enskilda intressen. Inskränkningarna i den enskildes rätt att använda mark och vatten, får inte gå längre än som krävs för att syftet med skyddet ska tillgodoses.

Bevarandet av områdets naturvärden är ett angeläget allmänt intresse. De inskränkningar som den enskilde drabbas av vid bildandet av reservatet får anses stå i rimlig balans med vad samhället vinner på att området får ett reservatsskydd.

Länsstyrelsens bedömning är att de föreskrifter som beslutet anger, krävs för att syftet med skyddet ska tillgodoses.

2005-12-19

dnr 511-4595-02
dossiernr. 0381-02-089

RESERVATSFÖRESKRIFTER

A. Föreskrifter enligt 7 kap 5 § miljöbalken angående inskränkning i markägares och annan sakägares rätt att förfoga över fastighet inom reservatsområdet

Utöver föreskrifter och förbud i lagar och andra författningar är det förbjudet att:

1. bedriva täkt eller annan verksamhet som förändrar reservatsområdets topografi, yt- eller dräneringsförhållanden såsom att gräva, muddra, spränga, schakta, plöja, dämna, nydika, underhållsrensa dike, skyddsdika, eller på annat sätt föra bort vatten, tippa, markbereda, bryta stubbar eller utföra annan direkt eller indirekt markbearbetning med undantag för,
 - åtgärder enligt skötselplanen
 - åtgärder vid tillsyn och underhåll av ledningar
 - underhåll av diken som dränerar åkermark, vägar eller tomter,
2. framföra motordrivet fordon med undantag för körning
 - i samband med jordbruksändamål,
 - på allmänna och enskilda vägar,
 - vid uttransport av storvilt,
 - vid skötsel av reservatet och i samband med brandbekämpning
 - vid tillsyn och underhåll av ledningar,
3. anordna upplag med undantag för tillfälligt upplag i samband med reservatets skötsel,
4. använda kemiska eller biologiska bekämpningsmedel,
5. tillföra växtnäringssämnen eller göra andra ingrepp som kan innebära förorening eller annan förändring av marken,
6. avverka, röja, skogsodla eller utföra annan skogsbruksåtgärd eller på annat sätt skada levande eller döda träd och buskar eller annan växtlighet med undantag för
 - åtgärder enligt skötselplan,
 - åtgärder Länsstyrelsen lämnat tillstånd till, enligt föreskrift A 11 och A 12,
 - nödvändiga åtgärder i samband med brandbekämpning,
7. införa för trakten främmande växt och djurart/ras,

2005-12-19

dnr 511-4595-02
dossier. 0381-02-089

8. Utfordra vilt med undantag för stödåtgärder för hotad eller missgynnad art,
9. upplåta plats för ridning, camping, orienteringsverksamhet eller liknande arrangemang, uppställning av husvagn, släpvagn eller motordrivet fordon,
10. bedriva jakt på fågel,

Det är förbjudet att utan Länsstyrelsens tillstånd:

11. uppföra byggnad eller anlägga väg, brygga, parkeringsplats eller annan anläggning med undantag för i skötselplanen angivna anläggningar och anordningar,
12. anbringa eller upplåta mark för tavla, plakat, affisch, skylt, inskrift eller därmed jämförlig anordning med undantag av informationstavlor om reservatet,
13. dra fram mark- eller luftledning,
14. i vetenskapligt syfte vidta åtgärd som strider mot föreskrifterna. Tillstånd kan lämnas till sådan åtgärd som är av särskilt intresse och inte skadar bevarandevärdena,

Dessutom gäller:

15. föreskrifter nedan under punkt C gällande allmänheten gäller även för förvaltaren, markägare och innehavare av särskild rätt med undantag för åtgärd som är nödvändig för att kunna bruka och sköta reservatsområdet enligt skötselplanen, eller för att kunna utöva sin särskilda rätt, t ex jakt eller ledningsunderhåll.

- B. Föreskrifter enligt 7 kap 6 § miljöbalken angående markägares och annan sakägares skyldighet att tåla visst intrång
-

Markägare och innehavare av särskild rätt till marken förpliktas tåla:

1. utmärkning av reservatets gränser och uppsättning av informationstavlor,
2. anläggande och underhåll av vandringsleder, rastplatser mm enligt fastställt skötselplan,
3. att naturvårdande åtgärder som gagnar reservatets syfte och gynnar skyddsvärda arter vidtas.

2005-12-19

dnr 511-4595-02
dossienr. 0381-02-089

C. Föreskrifter enligt 7 kap 30 § miljöbalken om vad allmänheten har att iaktta inom reservatsområdet

Utöver föreskrifter och förbud i lagar och andra författningar är det förbjudet att:

1. gräva, hacka eller på annat sätt skada jordytan,
2. bryta kvistar, fälla eller på annat sätt skada levande eller döda träd och buskar,
3. gräva upp eller plocka blommor, gräs, mossor, svampar, lavar eller på något annat sätt bortta eller skada växter eller växtdelar av något slag, med undantag för plockning av matsvamp, frukt och bär
4. fånga, döda eller bortföra djur, föra bort ägg, rom eller bo eller på annat sätt medvetet störa djurlivet,
5. elda, utom på anordnad plats,
6. medföra hund eller annat husdjur som ej är kopplad,
7. framföra motordrivet fordon annat än på väg och på anordnad parkeringsplats

ANDRA FÖRESKRIFTER OCH ÅTAGANDEN SOM GÄLLER FÖR OMRÅDET

Haga ekbackar ingår i två större områden klassade som riksintresse dels för friluftslivet (område F 2) samt dels kulturmiljövård (område K 57, "Enköpings-Näs och herrgårdslandskapet sydväst om Enköping") och är därmed skyddat enligt MB 3 kap 6 §. Hela Mälaren med öar och strandområden är även av riksintresse enligt 4 kap 1-2 §§ samma balk på grund av betydelsen för turism och friluftsliv.

Länsstyrelsen vill erinra om att även andra lagar, förordningar och föreskrifter än reservatsföreskrifterna, gäller för området. Av särskild betydelse för syftena med reservatet är bland annat;

Haga ekbackar utgör Natura 2000-området enligt 7 kap. 27 § miljöbalken. Enligt 7 kap. 28a §, samma lag, ska åtgärder som eventuellt kan skada området anmälas till Länsstyrelsen och tillstånd måste ges från Länsstyrelsen eller annan högre myndighet innan åtgärden får utföras.

2005-12-19

dnr 511-4595-02
dossier. 0381-02-089

ÄRENDETS BEREDNING

Ärendet aktualiserades 1997 då Enköpings kommun, naturvårdsnämnden, började utreda möjligheterna att bevara de höga naturvärdena vid Haga ekbackar. Naturvårdsnämnden tog därefter fram flera inventeringsunderlag samt underlag till en skötselplan. Kommunen utredde möjligheterna till kommunalt naturreservat men valde att lämna över ärendet till Länsstyrelsen, bl.a. för att området blev utsett till Natura-2000 område. Länsstyrelsen har bearbetat kommunens förslag till skötselplan. Förslag till beslut har tagits fram av Länsstyrelsen.

Överenskommelse om intrångsersättning har tecknats med berörda markägarna i januari och augusti 2005. Förvaltare av reservatet kommer att vara Länsstyrelsen i Uppsala län.

Förslag till reservatsbeslut och skötselplan remitterades år 2005 till markägare, sakägare, berörda myndigheter och organisationer (se sändlista). Yttrande har inkommit från Enköpings kommun, Skogsvårdsstyrelsen, Sveriges Geologiska undersökning, Bergsstaten, Banverket, Vägverket samt TeliaSonera. Inkomna yttranden är i huvudsak utan erinran med undantag av förslag till några mindre tillägg och ändringar. Länsstyrelsen har arbetat in remissinstansernas synpunkter i beslutet och skötselplanen.

Detta beslut gäller från den dag det vinner laga kraft.

Beslutet kan överklagas hos regeringen, Miljödepartementet, se bilaga D.

Beslut i detta ärende har fattats av landshövding Anders Björck. I den slutliga handläggningen deltog även länsrådet Leif Byman, länsassessor Kerstin Lagerlöf, miljövårdsdirektör Leif Sandin, bitr. länsantikvarie Jan-Helmer Gustafsson, länsarkitekt Fredrik Meurman, naturvårdsdirektör Yvonne Aldentun och naturvårdshandläggare Sara Lindh, föredragande.

Detta beslut gäller från den dag det vinner laga kraft.

Anders Björck

Sara Lindh

2005-12-19

dnr 511-4595-02
dossienr. 0381-02-089

BILAGOR

- A. Skötselplan
- B. Översiktskarta, skala 1:100 000
- C. Reservatskarta, skala 1:10 000
- D. Skötselområdeskarta, skala 1:10 000 (ortofoto)
- E. Hur man överklagar

2005-12-19

dnr 511-4595-02
dossier. 0381-02-089

Skötselplan för naturreservatet Haga ekbackar

Enköpings kommun

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

SKÖTSELPLANENS SYFTE	3
SYFTET MED RESERVATET OCH DESS SKÖTSEL	3
BESKRIVNINGSDDEL	4
Administrativa data	4
Allmän beskrivning	5
Historisk och nuvarande markanvändning	6
Områdets bevarandevärden	7
Biologiska värden	7
Geovetenskapliga värden	10
Kulturhistoriska värden	11
Värden för friluftslivet	11
Prioriterade bevarandevärden	12
Naturvärdesbedömningar	12
Beskrivning av byggnader	12
Referenser	13
Publicerade skrifter	13
Opublicerade skrifter	13
Kartmaterial	13
Muntliga uppgifter	13
PLANDEL	14
Övergripande skötsel	14
Beskrivning, bevarandemål och föreskrifter för skötsel	15
Bränder	21
Vägar (inklusive vägdiken), stigar och ledningar	22
Byggnader och andra anläggningar	22
Upplag m.m.	22
Stängsel och staket.....	22
Rensning av diken.....	22
Jakt och fiske	22
Fauna- och floravård	22
Forskning och undervisning.....	22
Fornlämningar och kulturlämningar	22
UPPFÖLJNING AV SKÖTSELÅTGÄRDER	23
UPPFÖLJNING AV BEVARANDEMÅL	23
SAMMANFATTNING OCH PRIORITERING AV ÅTGÄRDER.....	23

2005-12-19

dnr 511-4595-02
dossiernr. 0381-02-089

SKÖTSELPLANENS SYFTE

Skötselplanen avser främst att ge anvisningar om bevarande av naturreservatets värden. Planens mål är långsiktiga medan åtgärdsförslagen avser en kortare period, ca 10 år. Skötselplanen ska således med bevarat syfte kunna justeras vid behov. Förslag till ändring av planen ska underställas länsstyrelsen för godkännande och fastställande.

SYFTET MED RESERVATET OCH DESS SKÖTSEL

Syftet med reservatsbildningen är att:

- skydda och bevara Haga ekbackars ädellövrika marker, vilka utgör ett karaktäristiskt exempel på ett ädellövrikt mälardalsskogslandskap.
- skydda och bevara de värdefulla naturtyper som förekommer inom området, främst luckiga, hävdpräglade ekskogar, så som ek- och hassellundar, halvöppen ekskog eller ekhage samt senvuxen ekskog på hållmarker.
- bevara biologisk mångfald och att förutsättningarna ska vara goda för en långsiktig överlevnad av de missgynnade och hotade arter som finns i området. Särskild prioritet ges de arter som är knutna till ek, lind och andra lövträd, samt arter som är värmetidsrelikter.
- i den mån det inte strider mot bevarandeintressena utveckla allmänhetens möjligheter till naturupplevelser inom området samt att tillvarata områdets möjligheter för sådan forskning och undervisning som är förenlig med bevarandeintressena.

Det övergripande syftet för skötseln är främst att

- gynna arter som är beroende av luckiga, hävdpräglade ekskogar, med gamla, senvuxna ekar, samt brun- och vitrötad ekved.
- på lång sikt skapa fler gamla, grova, solbelysta träd.
- bryn och hållmarker växer inte igen, samt att betesbackarna vid Svanvik hävdas genom bete.
- genom enkla insatser och anordningar underlätta besökarens möjligheter till naturupplevelser i området, i den mån det inte strider mot övriga bevarandeintressen.

2005-12-19

dnr 511-4595-02
dossier. 0381-02-089

BESKRIVNINGSDDEL

Administrativa data

Naturresevatets namn:	Haga Ekbackar
Reg DOS ID:	2991
Beteckning enligt Natura 2000:	SE0210300
Kommun:	Enköping
Församling:	Svinnegarn
Fastigheter:	Haga 10:3 (del av), Haga 2:48 (del av)
Markägare:	xxx xxx (Haga 10:3, del av) samt xxx xxx(Haga 2:48, del av)
Förvaltare:	Länsstyrelsen Uppsala län
.B Lägesbeskrivning:	Reservatet är beläget 5 km S Enköping Läget framgår av bifogad översiktskarta, se bilaga B.
.C Gräns:	Området har markerats med heldragen linje på bifogad reservatskarta, bilaga C.
Koordinat i rikets system (RT90):	x = 1566100; y = 6601300
Fastighetskarta (Ekonomisk karta):	117 13 Svinnegarn
Terrängkarta (Topografisk karta):	11 H Enköping SV
Naturgeografisk region:	Sveadals sprickdalsterräng med lerslättsdalar och sjöbäcken (24)
Area:	Totalt 39.4 ha

2005-12-19

dnr 511-4595-02
dossiernr. 0381-02-089

Markslag och naturtyp (ungefärliga arealer):

Ek- och hassellund (näringsrik mark)**	ca 14 ha
Ekskog på hållmark och blockmark (näringsfattig mark)**	ca 11 ha
Sekundärlövskog**	ca 3 ha
Lövträdklädd betesmark, ekhage	ca 8 ha
Klibbalstrandskog, mellan 40-100 år	ca 1 ha
Öppen gräsmark (f.d. åkermark)	ca 2 ha

Naturtyper enligt

Natura 2000:

Ekskogar på näringsrik mark (9060)**	14 ha
Ekskogar på näringsfattig mark (9090)**	11 ha
*Utvecklingsmark mot ädellövskog (9020)**	3 ha
Trädklädd betesmark (9070)	8 ha
Lövsumpskog (9080)	1 ha

* Prioriterad naturtyp enligt EU:s habitatdirektiv

** Arealen uträknad med jordartskartan som grund

Allmän beskrivning

Reservatsområdet Haga ekbackar omfattar två delområden, dels den ekdominerade skogsmarken vid gården Ekbacken ("stora ekbacken"), dels den lövträdklädda betesmarken/ekhagen vid gården Svanvik. Haga ekbackar är, om man räknar in det närliggande sommarstugeområdet Ekudden, ett av de största ekdominerade bestånden i regionen.

Stora ekbacken har en omväxlande geomorfologi med uppstickande block- och hållmarker i mosaik med mer eller mindre näringsrika marker. Block- och hållmarkernas ekskogar, utgörs i trädskiktet främst av små, senvuxna ekar, samt en del senvuxen tall, lind, rönn och asp. Naturtypen (s.k. "ekkrattskog" eller "ekskog av bergig typ") är värmekrävande, bestånden är relativt glesa och har stort ljusinsläpp. Kring hållmarkerna förekommer även en hel del skogslind, även ganska grova träd. De mer näringsrika markerna beskogas främst av örtrika, luckiga ek- och hassellundar. Hasselbestånden är bitvis ganska täta och på flera ställen finns även uppslag av ung björk och asp. Andra delar är öppnare och mer betespräglade. Grova, håliga och/eller brunrötade träd förekommer sparsamt, medan vitrötad ved är vanligt förekommande. Mycket gamla hasselbuskar förekommer sparsamt. De friska och fuktiga markerna i Ekbackens centrala delar utgörs av dikade, igenväxande kärrmarker. Området utgörs numera av naturligt föryngrad sekundärlövskog med främst asp och björk. Även i denna del står enstaka ekar och bitvis är föryngringen av ädellövträd god, främst av ek och ask.

2005-12-19

dnr 511-4595-02
dossienr. 0381-02-089

Delområdet vid Svanvik utgörs dels av en betespräglad skogsbacke, dels av en öppen gräsmark samt en strandskog. Skogsområdet rymmer ek- och hassellundar samt hållar med ekkrattskog av ungefär samma karaktär som på ekbacken. På några ställen dominerar skogslind trädskiktet, främst vid hållmarker. Betesbackarna har tidigare varit betydligt öppnare, men de har vuxit igen. Som en följd av igenväxningen är trädskiktet bitvis yngre, tätare och mer varierat. Björk och asp är vanliga, särskilt i de östra delarna. Strandområdet vid Svinnegarnsviken betas inte längre. Slutningen ner mot stranden är näringsrik och örtrik med t.ex. ek, alm, ask, lind, asp och gammal grov hassel. Vid stranden växer vattenpåverkad lövskog med bl.a. alm och ask och längre ut klubbsumpskog.

Historisk och nuvarande markanvändning

Människor har sannolikt påverkat området kring Haga genom betesdrift, plockhuggning och slåtter åtminstone sedan järnåldern. På en berghäll ca 20 m nordost om manbyggnaden finns en älvkvarnsförekomst bestående av 14 älvkvarnar.

Haga var säteri redan under medeltiden och Haga ekbackar hörde till denna egendom. Under 1500-1700 avverkades stora arealer ekskog på böndernas marker. Ekharar, liksom ädellövsvegetationen överhuvudtaget, kom att koncentreras till de mindre intensivt utnyttjade frälsemarkerna. Dessa marker utnyttjades bland annat genom betesdrift, slåtter, plockhuggning och som ollon- och nötskogar. De var starkt påverkade av hävden, luckiga och betespräglade. Haga ekbackar utgör en del av det ädellövrika, mindre intensivt utnyttjade "herrgårdsskapskap" som fortfarande präglar landskapsbilden i denna del av Enköpings kommun.

Markanvändningen i området kan spåras till 1600-talets slut genom en ägomätning från 1668. Denna karta anger stora ekbacken som "ekeskogsbacken". Skifteskartor från 1817 omnämner stora ekbacken såsom "Ekbacken kallad" och Svanvik och Ekudden nämns, på samma karta såsom "böndernas hage". Även kartor från 1919 betecknar Ekudden, backar vid Svanvik samt Ekudden som "ekbackar". Kartor från 1921 redovisar en högre detaljgrad. Samtliga avstyckningar av ekbacken redovisas som "skogsmark, ekbacke". Även de som idag utgörs av igenväxande f.d. kärrmark. Backarna vid Svanvik och Ekudden redovisas som "ekbackar".

Den nuvarande åkermarken mellan ekbacken och strandängarna längs Svinnegarnsviken redovisas som ängsmark på samtliga ovan nämnda kartor. Nuvarande åkermark brukades som hårdvallsäng och strandängen som sidvallsäng. Hårdvallsängen nyttjades som ängsmark ända till 1950-talet då den plöjdes upp. På ängen stod ett flertal större spärrgreniga ekar varav alla utom ett par togs bort i samband med att åkerbruk infördes (xxx xxx, muntligen, 1997).

I början av 1900-talet avverkades stora delar av stora ekbacken och styckades därefter upp i ett antal små fastigheter som såldes (xxx xxx, 1997). Dessa fastigheter brukades av olika ägare av vilka flera utnyttjade området för bete.

2005-12-19

dnr 511-4595-02
dossiernr. 0381-02-089

På 1940-talet köptes stora ekbacken upp, bit för bit av släkten Insulander, varvid betet i dessa delar upphörde. Stora ekbacken har därefter, i stort sett, lämnats för fri utveckling. Mälarskog utförde en rönjning av främst björk och asp 1987-88. Genom Ekbacken löper dessutom ett par ledningsgator vilka röjs kontinuerligt.

Betesmarken vid Svanvik har troligen ganska god beteskontinuitet och en del av detta område betas fortfarande.

Områdets bevarandevärden

Biologiska värden

Naturvärdena är främst knutna till de hävdpräglade, ekdominerade naturtyperna så som ek- och hassellundar på näringsrik mark, halvöppen ekskog eller ekhage samt senvuxen ekskog på näringsfattig mark så som block- och hållmarker (s.k. "ekkrattskog" eller "ekskog av bergig typ"). I området återfinns framför allt många arter knutna till ek och artsammansättningen visar att området har en lång trädkontinuitet med avseende på bl.a. ek och andra lövträd. Hittills har man påträffat 34 hotade eller missgynnade arter.

Insekter

Bland entomologer är Haga ekbackar känt för de många fynden av sällsynta och rödlistade insekter, knutna främst till ek, lind och andra lövträd. Många arter lever på död ved på ekar eller andra lövträd. De senvuxna hållmarksekarna har ofta döda, vitrötade grenar vilka utgör livsmiljö för många arter. Ekkrattskogen är också en värmekrävande biotop, bestånden är relativt glesa och har stort ljusinsläpp. Många insekter som återfinns här är värmekrävande och förutsätter eller gynnas av värmen från solvarma klippor och träd. Flera värmekrävande insekter har sin nordliga utbredningsgräns i Haga. Hittills har man hittat 15 missgynnade eller hotade insektsarter, samt ännu fler naturvårdsintressanta arter i området. Till de mest anmärkningsvärda fynden hör notolaemus castaneus, en starkt hotad skalbagge som i vårt land är en värmereliktart som enbart är funnen på små begränsade lokaler i Mälardalen och i övrigt mycket sällsynt i östra Mellan- och Sydeuropa. Den lever i ekgrenar som är angripna av frätskinn och den ställer höga krav på successionsmöjligheter. Den kan även återfinnas på hasselgrenar angripna av frätskinn (främsta substrat är dock ek). Minskat antal gamla ekar i solexponerade lägen är ett hot mot denna art. Den smalvingade blomlocken är en annan hotad skalbagge som påträffats i Haga ekbackar. Även denna art ynglar i dött ekvirke, ofta av ganska klent virke och den ställer förmodligen även krav på värme. Den fullbildade skalbaggen visar sig i vita blommor (t.ex. spenört och rölrika). Spenört har minskat kraftigt p.g.a. igenväxning vilket kan inverka menligt på blomlockens överlevnadsmöjligheter (Bengt Ehnström, muntligen). Bland de missgynnade skalbaggar som finns i området kan nämnas t.ex. bredhornad smalpraktbagge, orange rödlock och matt blombagge. Hotade fjärilar som påträffats i området är

2005-12-19

dnr 511-4595-02
dossienr. 0381-02-089

ängsskäreplattmalen samt oren malmätare. Dessa har ängsskära respektive trolldruva som värdväxter.

Flora

Vid hållarna finns ibland en ganska artrik torrängsflora, med t.ex. kattfot, solvända, blodnäva och mandelblom, m.fl. På en del hållar och blockmarker återfinns även en för Mäläröarna ganska typisk flora med t.ex. tulkört, kärleksört, getrams och oxbär. Hassellundarna har en örtrik lundflora med stora mängder av blåsippor samt bl.a. trolldruva, underviol, vårärt, nunneört, lungört och vippärt. I öppnare gläntor på moränmark återfinns mer hävdgynnade arter, bl.a. spenört, ängsskära och bergmynta. Även strandskogen har en förhållandevis rik flora med bl.a. strandklo, frossört, knölsyska, svart vinbär och sprödarv.

Lavar

Området är endast översiktligt inventerat med avseende på lavar och mossor. Tre missgynnade lavar har återfunnits, parknål, gul dropplav samt klosterlav.

Svampar

Många sällsynta och missgynnade och hotade svampar gynnas av de förutsättningar som finns i området. Några arter är värmekrävande och återfinns i halvöppna ekskogar eller ekhagar. Andra arter gynnas av de förhållanden som finns i den mer slutna ek- och hassellunden, t.ex. genom att hasselbuskarna står tätt och markvegetationen är gles, att det finns rikligt med död ved på marken. Många arter gynnas av den kalkrika leriga jordarten (glaciärra) samt av att området har lång kontinuitet med avseende på ek och hassel. Svampfloran i området har därför goda förutsättningar att vara rik och svampfloran bör undersökas mer grundligt. Hittills har man hittat 16 hotade och missgynnade svampar i området. Hotade (sårbara) svampar som påträffats är bleksopp, sommarsopp, gyllensopp och gulbrämad flugsvamp. Dessa svampar är värmekrävande, de har mykorrhiza med ek och återfinns på lerig kalkrik mark i halvöppen ekskog eller ekhage (liknande biotopkrav som spenört och ängsskära). Missgynnade svampar som påträffats i området är bl.a. rotsopp, bronssopp, oxtungssvamp, lundvaxskivling, koralltaggsvamp, jättekamskivling, luktavskivling, spinnfingersvamp, jättespindling, kandelabersvamp och vindlad klockmurkla. Andra intressanta arter som påträffats är bl.a. hasselspindelskivling, kruskantarell, hasselsopp, hasselticka, lundspindelskivling, ekticka, stor klubbsvamp och bolmörtsskivling.

Skyddsvärda arter:

Insekter

<i>Notolaemus castaneus</i>		EN
<i>Agonopterix bipunctosa</i>	Ängsskäreplattmal	VU
<i>Eucnemis capucina</i>		VU
<i>Eupithecia immundata</i>	Oren malmätare	VU
<i>Ferdinandea ruficornis</i>		VU

2005-12-19

dnr 511-4595-02
dossienr. 0381-02-089

<i>Strangalia attenuata</i>	Smalvingad blombock	VU
<i>Agaricochara latissima</i>		NT
<i>Agrilus laticornis</i>	Bredhornad smalpraktbagge	NT
<i>Ampedus nigroflavus</i>	Orange rödrock	NT
<i>Anaglyptus mysticus</i>	prydnadsbock	NT
<i>Cryptophagus fallax</i>		NT
<i>Ischnomera cinerascens</i>	Matt blombagge	NT
<i>Obrium cantharinum</i>	Gulröd smalhalsbock	NT
<i>Orchesia fasciata</i>	Gulbandad brunbagge	NT
<i>Trypophloeus asperatus</i>	Aspborre	NT
<i>Elasmotethus minor</i>	Trybärfis	DD
<i>Clostera anachoreta</i>	Svartfläckig högstjärt	
<i>Dorcatoma flavicornis</i>	Bred ticknagare	
<i>Ledra aurita</i>	Öronstrit	
<i>Liocola marmorata</i>	Brun guldbagge	
<i>Lithophane ornitopus</i>	Vitgrått träfly	
<i>Mycetochara axillaris</i>	Större svampklobagge	
<i>Necydalis major</i>	Stekelbock	
<i>Oplosia fennica</i>	Tvärbandad lindbock	
<i>Oxypoda arborea</i>		
<i>Saperda perforata</i>	Grön aspvedbock	
Kärlväxter		
<i>Actaea spicata</i>	Svart trolldruva	s
<i>Antennaria dioica</i>	Kattfot	
<i>Geraniaceae sanguineum</i>	Blodnäva	
<i>Hepatica nobilis</i>	Blåsippa	s
<i>Laserpitium latifolium</i>	Spenört	
<i>Lathyrus niger</i>	Vippärt	s
<i>Lathyrus vernus</i>	vårärt	s
<i>Vincetoxicum hirsutaria</i>	Tulkört	
<i>Viola mirabilis</i>	Underviol	s
Lavar		
<i>Biatoridium monasteriense</i>	Klosterlav	NT
<i>Chaenotheca hispidula</i>	Parknål	NT
<i>Cliostomum corrugatum</i>	Gul dropplav	NT
Svampar		
<i>Amanita franchetii</i>	Gulbrämad flugsvamp	VU
<i>Boletus impolitus</i>	Bleksopp	VU
<i>Boletus fechtneri</i>	Sommarsopp	VU
<i>Pulveroboletus gentilis</i>	Gyllensopp	VU
<i>Boletus radicans</i>	Rotsopp	NT

2005-12-19

dnr 511-4595-02
dossier. 0381-02-089

<i>Amanita ceciliae</i>	Jättekamskivling	NT
<i>Boletus appendiculatus</i>	Bronssopp	NT
<i>Clavicornia pyxidata</i>	Kandelabersvamp	NT
<i>Cortinarius praestans</i>	Jättespindling	NT
<i>Fistulina hepatica</i>	Oxtungssvamp	NT
<i>Herichium coralloides</i>	Koralltaggsvamp	NT
<i>Hygrocybe quieta</i>	Luktvoxskivling	NT
<i>Hygrophorus nemoreus</i>	Lundvoxskivling	NT
<i>Lentaria byssiseda</i>	Spinnfingersvamp	NT
<i>Ramaria botrytis</i>	Druvfingersvamp	NT
<i>Ptychoverpa bohemica</i>	Vindlad klockmurkla	NT
<i>Clavariadelphus pistillaris</i>	Stor klubbsvamp	
<i>Cortinarius largus</i>	Lundspindelskivling	
<i>Cortinarius olivaceofuscus</i>	Hasselspindelskivling	
<i>Dichomitus campestris</i> *	Hasselticka	
<i>Entoloma sinuatum</i>	Bolmörtsskivling	
<i>Lactarius fulvissimus</i>	Rävriska	
<i>Leccinum pseudoscabrum</i>	Hasselsopp	
<i>Phellinus robustus</i>	Ekticka	
<i>Pseudocraterellus undulatus</i>	Kruskantarell	
<i>Russula cyanoxanthai</i>	Grön brokkremla	
<i>Russula lepida</i>	Fagerkremla	

Teckenförklaring:

- A = Artkod enligt EU:s fågel- eller habitatdirektiv
s = Signalart enligt Skogsstyrelsen 2000
§ = Arten är fridlyst i Sverige

Hotkategori i Sverige enligt rödlistan år 2000:

CR = Critically endangered	Akut hotad
EN = Endangered	Starkt hotad
VU = Vulnerable	Sårbar
NT = Near threatened	Missgynnad
DD = Data deficient	Kunskapsbrist

Geovetenskapliga värden

Området kännetecknas av en omväxlande geomorfologi och småkuperad topografi. Höjdområden utgörs av hållmarker och blockrika marker, sluttningar och slänter domineras av friska moränjordar och sänkorna har täta näringsrika jordarter. I svackor och åkerbryn återfinns glacial lera som ger en rikare och kalkgynnad flora. Uppe på eckbackens högsta topp finns ett storblockigt område. Området ligger under högsta kustlinjen och är påverkat av svallning. Området omges av flacka lerstrandmiljöer (åkermark).

2005-12-19

dnr 511-4595-02
dossier. 0381-02-089

Kulturhistoriska värden

Haga ekbackar utgör ett karaktäristiskt inslag i det ädellövriska, mindre intensivt utnyttjade "herrgårdslandskap" som fortfarande präglar delar av mälardalen och denna del av Enköpings kommun. Haga ekbackar ingår i ett större område av riksintresse för kulturmiljövården (område K 57, "Enköpings-Näs och herrgårdslandskapet sydväst om Enköping"). I motiveringen nämns bland annat att "området utgör ett herrgårdslandskap i en förhistorisk centralbygd".

Inom reservatsområdet finns ett par fornlämningar. Uppgifter och numrering enligt nedan, är hämtad från Riksantikvarieämbetets fornminnesregister. På en berghäll ca 20 m nordost om manbyggnaden Ekbacken, finns en hällristning, en älvkvarnsförekomst bestående av minst 14 älvkvarnar (raä-nummer, Svinnegarn 45:1). Intill en f.d. körväg nära gården Ekbacken, samt ca 30 m NNV om "knä" i kraftledning finns ett par gravar, ett par högar omkring 5-8 meter i diameter (raä-nummer, Svinnegran 46:1).

Centralt på stora ekbacken på öppen fuktig mark har, enligt folklig tradition, legat en kolerakyrkogård (Insulander, muntligen). Några torplämningar finns kvar utmed västra skogsbrynet på stora ekbacken (Gunnar Sjödin, 1997).

Värden för friluftslivet

Haga ekbackar, särskilt stora ekbacken, bedöms vara ett naturskönt, lättvandrat och lättillgängligt mälarnära naturområde och det bör finnas goda förutsättningar att genom en del insatser ytterligare öka områdets betydelse som strövområde. Haga ekbackar utgör även ett närnaturområde till Enköping och kan vara lämpligt besöksmål till exempel för den natur- och friluftsintresserade, skolklasser och föreningar m.fl. Området kan få betydelse ur friskvårdssynpunkt genom de goda vandringsmöjligheterna, samt genom att området kan nås via fina cykelvägar från Enköping. Men även den som inte kan gå så långt bör dock kunna ha ett visst utbyte av området.

Stora ekbacken är ett lättillgängligt område som kan nås med buss eller med bil från väg 55, men för närvarande finns inga lämpliga parkeringsplatser för besökare. Haga ekbackar ligger även på bekvämt cykelavstånd från Enköping och kan nås via fina cykelvägar och mindre grusvägar.

För närvarande finns inga anordningar för friluftslivet. Service, och information om området saknas. Insatser som kan öka områdets betydelse som strövområde är till exempel anordnande av tydligt utmärkta promenadstigar och vandringsleder samt framtagande av information om området. Lämplig information är att ta fram informationsbroschyrer samt anslagstavlor vid parkeringsplatser. Insatser för att öka områdets tillgänglighet är t.ex. anordnande av parkeringsplats samt eventuell utmärkning av cykelvägar mellan Enköping och reservatsområdet.

2005-12-19

dnr 511-4595-02
dossier. 0381-02-089

Prioriterade bevarandevärden

Markslag och naturtyper: Luckiga, hävdpräglade, ekdominerade skogar så som; ek- och hassellund, senvuxen ekskog på block- och hållmark (näringsfattig mark), lindskog, samt halvöppen ekskog/ekhage.

Strukturer: Gammal och senvuxen ek, solexponerad ek, brun- och vitrötad ekved. Även andra lövträdslag t.ex. asp, lind och hassel har högt bevarandevärde, men vid eventuella målkonflikter bör ek och lind prioriteras.

Arter:

Insekter

Notolaemus castaneus

Strangalia attenuata

Agonopterix bipunctosa

Eupithecia immundata

Smalvingad blomcock

Ängsskäreplattmal

Oren malmätare

Svampar

Amanita franchetii

Boletus impolitus

Boletus fechtneri

Pulveroboletus gentilis

Gulbrämad flugsvamp

Bleksopp

Sommarsopp

Gyllensopp

Friluftsliv: naturupplevelse

Naturvärdesbedömningar

Reservatet ingår i länets naturvårdsprogram (objektet 81.131), där området bedömdes tillhöra klass II (mycket högt naturvärde). I Länsstyrelsens motivering framhölls betydelsen av ädellövsförekomster och lundpartier, örtrika förekomster, rikt fågelliv, samt att området erbjuder strövmöjligheter och utgör en betydelsefull del i det omgivande landskapet.

Skogsvårdsstyrelsen har beskrivit två nyckelbiotoper på sammanlagt ca 25 hektar. Skogsvårdsstyrelsen har motiverat klassificeringen med förekomst av ädellövskog samt nyckelelement som t.ex. gammal hassel, gamla ädellövträd, hålträd med brunrötad ved (mulm) samt död ved.

Beskrivning av byggnader

Nere vid stranden vid Svanvik finns en privat raststuga och båtbygga som underhålls på bekostnad av markägaren.

2005-12-19

dnr 511-4595-02
dossier. 0381-02-089

Referenser

Publicerade skrifter

Artdatabanken, 2000: Svenska djur och växter i det europeiska nätverket Natura 2000.
Gärdenfors, U. (ed.) 2005. Rödlistade arter i Sverige 2005 - The 2005 Red List of Swedish Species. ArtDatabanken, SLU, Uppsala.
Haglund, E. 1968: Naturvårdsinventering av Enköpings kommunblock. Del V, Enköpings stad och Åsunda kommun. Länsstyrelsen i Uppsala län
Kulturnämnden i Enköping, 1993: Från Mälarnvik till skogsbygd - landsbygdens kulturmiljöer i Enköpings kommun.
Länsstyrelsen i Uppsala län, 1987: Naturvårdsprogram för Uppsala län. 1. Värdefulla områden för naturvård och rörligt friluftsliv (objekt 81:131). Medd. Från planeringsavdelningen 1987 nr 2.
Länsstyrelsen i Uppsala län, 1994: Ekologiskt känsliga områden i Uppsala län (objekt 390). Meddelandeserien 1994 nr 13.
Möller, H., 1985: Beskrivning till jordartskartan 11 H Enköping SV. Sveriges geologiska undersökning serie Ae nr 28. Karta i skala 1:50 000..
Naturvårdsverket. 2000: Sydsvenska lövskogar och andra lövbärande marker. Rapport 5081.
Nitare, J. (ed.) 2000. Signalarter - Indikatorer på skyddsvärd skog. Skogsstyrelsens förlag, Jönköping.
Nordiska ministerrådet, 1984.: Naturgeografisk naturindelning av Norden.
Skogsstyrelsen, Skogens pärlor, tillgänglig på <http://karta.svo.se>.
Stålhös, G., 1976: beskrivning till berggrundskartan 11 H Enköping SV. Sveriges geologiska undersökning serie Af nr 118. Karta i skala 1:50 000.

Oppublicerade skrifter och uppgifter

Aronsson, Gillis, 1998, "Haga ekbackar", (inventering av främst svampar), Upplandsstiftelsen.
Ehnström, Bengt, 1996: Fynd av rödlistade och sällsynta skalbaggar i Haga ekbackar
Gulve, Jörgen, Hydén, Nils, 1997; fjärilar, tagna vid ljusfångst 1997.
Hultengren, Svante, 1997: Inventering av den epifytiska lavfloran i "Ekbacken". Naturcentrum.
Häll, Håkan, 2003: Inventering av insekter. Enköpings kommun, Naturvårdskommittén 2003.
Olofsson, Åsa, Svampfynd i Haga ekbackar 1986-2005.
Riksantikvarieämbetet, 1980: Fornlämningsregister – Svinnegarns socken.
Sjödén, G, 1997: Inventering av insekter, främst skalbaggar 1997 vid Haga ekbackar, Svinnegarns socken. Enköpings kommun, naturvårdsnämnden 1997
Toresson, Hans-Göran 2000: Fynd från exkursion i Haga ekbackar. Uppsala svampklubb.

Kartmaterial

Ägomätning från 1668
Laga skifteskarta från 1817,
Häradskarta från 1860,
Ekonomiska kartor från 1919 och 1921.
Kartorna förvaras på Lantmäteriet i Uppsala.

Flygbildsinventering (IR) redovisad på karta i skala 1:10 000.

Muntliga uppgifter

xxx xxx, markägare, Uppgifter om historisk markanvändning

2005-12-19

dnr 511-4595-02
dossier. 0381-02-089

PLANDEL

Övergripande skötsel

Det övergripande syftet för skötseln är främst att gynna de arter som är beroende av luckiga, hävdpräglade ekskogar med gamla och senvuxna ekar, solexponerad ek samt brun- och vitrötad ekved. De luckiga förhållanden som krävs, kan upprätthållas genom bete eller genom röjning då och då. Skötseln av naturreservatet ska även leda till att på lång sikt skapa fler gamla, grova träd genom friställning av lämpliga träd. Bryn och hållmarker ska inte tillåtas att växa igen och betesbackarna vid Svanvik hävdas genom bete.

Vid eventuella målkonflikter bör de varma ljusgenomsläppliga miljöerna prioriteras före lundmiljöer. Även hassellunden är en mycket artrik miljö med många missgynnade arter och bör därför bevaras. Men hassellunden bör inte öka i omfattning på bekostnad av de mer ljusgenomsläppliga miljöerna.

Ek, lind, asp och hassel utgör alla viktiga livsmiljöer för många arter, även för hotade och missgynnade arter i området. Vid eventuella målkonflikter bör dock i första hand ek och lind prioriteras, eller i vissa fall det äldsta trädet.

Kommentar angående de arter som ska prioriteras i skyddsarbetet

Sex av åtta prioriterade arter (se sid. 12) är beroende av varma, ljusgenomsläppliga, ekskogar/ekhagar, som även i övrigt är extremt artrika och utgör livsmiljöer för många andra missgynnade arter inom området. Skalbaggarna Notolaemus castaneus och smalvingad blombeck är för sin larvutveckling beroende av förhållanden så som kontinuerlig tillgång på döda ekgrenar (på levande träd). De är även värmekrävande och kräver sannolikt solexponerade träd. Flera insekter, bl.a. den smalvingade blombeck, är beroende av vita örter så som spenört och röllika för sitt näringssök. Spenört återfinns på varma, halvöppna lokaler som också ofta är en lämplig växtplats för bl.a. de sårbara och prioriterade svamparna bleksopp, sommarsopp, gyllensopp och gulbrämad flugsvamp. Här växer även ängsskära som är värdväxt för den sårbara fjärilen ängsskäreplattmalen. Fjärilen orena malmätare återfinns däremot i mer slutna lundmiljöer där den har trolldruva som värdväxt.

Det är inte fastställt hur frekvent de prioriterade arterna förekommer inom skötselområdet. Därför kan man i dagsläget inte precisera "gynnsamt tillstånd" eller bevarandemål för arterna annat än att de ska finnas kvar inom skötselområdet på lång sikt. Mål har fastställts för de prioriterade arternas substrat. Dessa substrat utgör även livsmiljöer för andra missgynnade arter inom området. Mer mätbara mål för prioriterade arter kan utformas vid sidan av skötselplanen, när man får mer kunskap.

2005-12-19

dnr 511-4595-02
dossienr. 0381-02-089

Beskrivning, bevarandemål och föreskrifter för skötsel

Reservatet har delats upp i 6 skötselområden. För avgränsning av områdena A-F, se skötselområdeskarta, bilaga D.

Skötselområde A: Stora ekbacken, mosaik av ekskog på rik och fattig mark, ca 25 ha

Beskrivning: Ek dominerar trädskiktet eller förekommer rikligt inom skötselområdet. Skötselområdet utgörs främst av ek- och hassellundar på näringsrik mark, i mosaik med insprängda block- och hållmarker med senvuxen ekskog.

Block- och hållmarkernas ekskogar, utgörs i trädskiktet främst av små, senvuxna ekar, samt en del senvuxen tall, lind, rönn och asp. Naturtypen (s.k. ”ekkrattskog” eller ”ekskog av bergig typ”) är värmekrävande, bestånden är relativt glesa och har stort ljusinsläpp. Flera av de insekter som återfinns här är tydligt värmekrävande och förutsätter eller gynnas av värmen från solvarma klippor och träd. De senvuxna hållmarksekarna har ofta döda, vitrötade grenar vilka utgör livsmiljö för många arter. Även gamla aspar utgör viktig livsmiljö för flera rödlistade arter. Det är främst hållmarkerna längs med Strängnäsvägen som har värdefulla ekkrattskogar. Vid hållarna finns ibland en ganska artrik torrängsflora och på en del hållar och blockmarker återfinns även en för Mäläröarna ganska typisk flora med t.ex. tulkört, kärleksört, getrams och oxbär. De öppna ytorna håller till stor del på att växa igen med främst en, men även med björk, tall och asp, varvid bl.a. örtbiotoperna trängs undan och lövträden skuggas. På några hållar dominerar tall framför ek.

Den mer näringsrika morän- eller lermarken beskogas främst av örtrika ek- och hassellundar. Ekarna står mestadels ganska tätt så att ekar med hög och förhållandevis smal krona har bildats (s.k. stångekar). Ekarna är trängda och särskilt de grova och spärrgreniga träd som finns är i stort behov av friställning. De flesta ekar är yngre än 100 år. Vitrötade grenar är vanligt förekommande medan grova, håliga och/eller brunrötade träd endast förekommer sällsynt. Förutom ek förekommer en del skogslind, även ganska grova träd. Hasselbestånden är bitvis ganska täta och unga, med få riktigt gamla hasselbuskar. Även hasseln har dock lång kontinuitet i området. Hassellundarna har en bitvis en örtrik lundflora (med bl.a. trolldruva) samt en mycket rik svampflora. I öppnare gläntor återfinns bl.a. spenört, ängsskära och röllika. Dessa halvöppna varma miljöer utgör även lämpliga växtplatser för bleksopp, gyllensopp och gulbrämad flugsvamp. Eklunden är på många

2005-12-19

dnr 511-4595-02
dossienr. 0381-02-089

ställen under igenväxning av främst hassel och på flera ställen, främst i brynen, finns även uppslag av ung björk och asp.

Bevarandemål: Naturtypen inom skötselområdet ska till övervägande del utgöras av en luckig, hävdpräglad ekdominerad skog med gamla, spärrgreniga och senvuxna träd, på en mosaik av näringsrik och näringsfattig mark. Artsammansättningen i trädskiktet domineras av ek, samt lind, asp, rönn och på hållmarker även enstaka tallar.

Det är gynnsamt tillstånd när följande bevarandemål är uppnådda:

- Arealen block- och hållmarker med ekdominerad skog och öppna solvarma hållar och torrängspartier bevaras eller ökar.
- Andelen ek- och hassellund på näringsrik mark bevaras.
- Halvöppna betespräglade, luckiga ekbestånd på näringsrik mark, med bl.a. spenört och ängsskära, ska bevaras och helst öka.
- Andelen gamla, grova, spärrgreniga eller senvuxna ekar ökar.
- Andelen solexponerade ekar ökar.
- Arealen linddominerad mark bevaras.
- Stående eller liggande död ved förekommer i den mängd som genereras naturligt.
- Förutsättningar finns att härbärgera prioriterade arter (sid. 12)

Skötselåtgärder: Huvudtyp av skötselåtgärd: begränsad skötsel i träd och buskskikt.

Restaureringar:

Røj hållmarker med avseende på främst igenväxande en, gran, ung tall och lövsly. Spar all ekföryngring.

Røj bryn fria från lövsly.

Friställ trängda ekar, främst spärrgreniga ekar samt gamla eller senvuxna ekar.

Glesa ut täta ekbestånd i eklunden så att fler ekar ges förutsättning att på sikt bli gamla och grova jätteeakar.

Löpande:

Alternativ 1. Røjning av igenväxande vegetation (främst sly, en, tall och gran) vid behov.

Alternativ 2: Bete

Nyskapande:

Stängsling om bete blir aktuellt.

2005-12-19

dnr 511-4595-02
dossier. 0381-02-089

Skötselområde B: Sekundär lövskog, frisk- fuktig typ, ca 3 ha

Beskrivning: Området utgörs av friska-fuktiga marker i Ekbackens centrala delar, som är dikade, igenväxande kärrmarker som troligen åtminstone till vissa delar har slåtrats tidigare. Asp och björk (ca 50-80 år) dominerar i trädskiktet och hassel i buskskiktet. En del grova ekar återfinns och bitvis är föryngringen av ädellöv, främst ek och ask god. Öppna ytor finns fortfarande, bl.a. vid den plats som utpekas som kolerakyrkogård. I slänterna mellan våtmarker och hållmarker finns en hel del ädellövträd, främst ek och skogs-lind. En del träd är grova och gamla och ofta trängda.

Bevarandemål: Naturtypen inom skötselområdet ska till övervägande del utgöras av sekundär lövskog av frisk-fuktig typ. På sikt eftersträvas naturligt föryngrade naturskogsartade, ädellövriska lövskogar.

Det är gynnsamt tillstånd när följande bevarandemål är uppnådda:

- Målet att ska vara att skapa en ädellövrisk skog som karaktäriseras av en varierad åldersstruktur med god förekomst av död ved. Förutsättningar ska skapas för en ökad artrikedom m.a.p. lavar, svampar, insekter och mollusker.
- Slänterna utgörs av luckiga ek- och hassellundar med friställda spärrgreniga ekar och lindar. Fler jätteekar utvecklas.
- Andelen gamla, grova eller senvuxna lövträd ökar.
- Stående eller liggande död ved förekommer i den mängd som genereras naturligt.

Skötselåtgärder: Huvudtyp av skötselåtgärd är fri utveckling alternativt begränsad skötsel i träd- och buskskikt. Bete får förekomma.

Restaureringar:

Friställ trängda äldre ädellövträd. Avverkning av gran.

Löpande:

I huvudsak fri utveckling med undantag av friställning av eventuella trängda gamla ädellövträd. Friställning av ek och lind i slänter. Fri utveckling i fuktigare delar.

2005-12-19

dnr 511-4595-02
dossier. 0381-02-089

Skötselområde C: Svanvik, ekhage, trädklädd betesmark, ca 8 ha

Beskrivning: Backarna vid Svanvik har troligen i sen tid haft en mer kontinuerlig beteshävd än Ekbacken och en del av reservatsområdet vid Svanvik betas fortfarande.

Betesmarken rymmer, såväl ek- och hassellundar som senvuxen ekskog på hällar, av ungefär samma karaktär som på Ekbacken. På några ställen dominerar skogslind trädsiktet, framförallt vid hällar. Betesbackarna har tidigare varit betydligt öppnare, men har vuxit igen. Som en följd av igenväxningen är trädsiktet bitvis ganska tätt och varierat. Björk och asp är vanliga, särskilt i de östra delarna. Brynen är bitvis under igenväxning med bl.a. slån samt trivallövträd så som asp, björk och hägg.

Backen som sluttar ned mot Svinnegarnsviken betas inte längre. Sluttningen är näringsrik och örtrik med lövträd så som asp, alm, ask, lind och gammal grov hassel. Denna obetade del är under igenväxning av bl.a. hassel och ask.

Genom området löper en traktorväg som används för jordbruksändamål några gånger om året.

Bevarandemål: Naturtypen inom skötselområdet ska till övervägande del utgöras av trädklädd betesmark med ek- och hassel, samt förekomst av de inhemska trädslagen lind, alm, ask, asp, björk och rönn och på hällmarker även enstaka tallar.

Det är gynnsamt tillstånd när följande bevarandemål är uppnådda:

- Arealen hävdad betesmark, bevaras eller ökar.
- Arealen hällmarker och blockmarker med luckig ekskog och öppna solvarma hällar, bevaras.
- Arealen linddominerad mark bevaras eller ökar.
- Andelen gamla, grova eller senvuxna ekar ökar.
- Andelen solexponerade ekar ökar.
- Stående eller liggande död ved förekommer i den mängd som genereras naturligt.

Skötselåtgärder: Huvudtyp av skötselåtgärd: Bete samt begränsad skötsel i träd och buskskikt.

Restaureringar:

2005-12-19

dnr 511-4595-02
dossier. 0381-02-089

Røj hållmarker med avseende på främst igenväxande en, gran och lövsly.

Røj bryn fria från igenväxningsvegetation och lövsly.

Friställ trängda ekar, främst spärrgreniga ekar samt gamla eller senvuxna ekar.

Glesa ut täta lövbestånd, främst täta ekbestånd så att fler lövträd och ekar ges förutsättning att på sikt bli gamla och grova jätteeckar. Vid gallring ska ek och lind prioriteras samt gamla och spärrgreniga träd.

Löpande:

Kontinuerligt bete. Røjning av eventuell igenväxande vegetation (främst sly, en och gran) vid behov.

Nyskapande:

Om möjligt, stängsling och bete av hela området ända ner till stranden.

Skötselområde D: Betesmark, öppen gräsmark, ca 2 ha

Beskrivning: Skötselområdet utgörs av en öppen gräsmark, som är en f.d. åker eller äng. Ängen utnyttjas numera som betesmark och har bitvis blivit ganska tuvig. Floran är förhållandevis trivial, med tuvtåtel, tistel etc. Marken är bitvis under igenväxning med främst slån. Även brynen är under igenväxning, med slån och ungt löv t.ex. björk, asp, sälk och hassel. I brynen finns enstaka äldre överståndare med spärrgreniga ekar och hassel.

Bevarandemål: Naturtypen inom skötselområdet bör på sikt utgöras av trädklädd betesmark med äldre friställda solbelysta lövträd och hasselbuskar.

Det är gynnsamt tillstånd när följande bevarandemål är uppnådda:

- Arealen hävdad betesmark bevaras.
- Brynen hålls öppna med friställda spärrgreniga lövträd och buskar.
- Ek- eller lövföryngring på öppen gräsmark, ger på sikt ek- eller lövträdklädd hage inom hela skötselområdet.

Skötselåtgärder: Huvudtyp av skötselåtgärd: Bete.

Restaureringar:

Røj bryn fria från lövsly och igenväxningsvegetation.

Friställ trängda spärrgreniga lövträd.

Eventuellt røjning av slån (slån kan dock eventuellt underlätta en

2005-12-19

dnr 511-4595-02
dossiernr. 0381-02-089

naturlig lövföryngring av öppna ytor).

Löpande:

Kontinuerligt bete. Rökning av eventuell igenväxande vegetation (främst sly och slån) vid behov.

Nyskapande:

Om möjligt, föryngring av löv, främst ek på öppna gräsytor. Lokal proviens föredras. Föryngring kan t.ex. skapas genom att kasta ekollon från reservatets ekar in i slånbuskagen.

Skötselområde E: Klibbalstrandskog, ca 1 ha

Beskrivning: Strandområdet utgörs av vattenpåverkad lövskog med bl.a. alm och ask samt längre ut ren klibbalstrandskog. Strandområdet brukades som sidvallsäng till mitten av 1900-talet och strandskogen är inte särskilt gammal. Alarna står ganska glest och på socklar. Floran är rik med bl.a. strandklo, frossört, knölsyska, svart vinbär och sprödarv.

Bevarandemål: Naturtypen inom skötselområdet ska till övervägande del utgöras av vattenpåverkad lövskog och strandalsumpskog, gärna betad, med jämt och fuktigt klimat och inslag av död ved

Det är gynnsamt tillstånd när följande bevarandemål är uppnådda:

- Arealen lövsumpskog bevaras (ca 1 hektar).
- Andelen gamla, grova eller senvuxna almar ökar.
- Stående eller liggande död ved förekommer i den mängd som genereras naturligt.

Skötselåtgärder: Huvudtyp av skötselåtgärd är fri utveckling alternativt bete.

Restaureringar:

Friställ trängda äldre ädellövträd.

Löpande:

Alternativ 1. I huvudsak fri utveckling med undantag av friställning av eventuella trängda gamla ädellövträd.

Alternativ 2: Bete

Nyskapande:

Stängsling om bete blir aktuellt.

2005-12-19

dnr 511-4595-02
dossier. 0381-02-089

Skötselområde F: Friluftsliv

/D

Beskrivning: Haga ekbackar, särskilt stora ekbacken, bedöms vara ett trevligt, naturskönt omväxlande och lättillgängligt mälar nära strövområde. För närvarande finns inga anordningar för friluftslivet. Service och information om området saknas. Det bedöms finnas goda förutsättningar att genom en del insatser ytterligare öka betydelsen av stora ekbacken (som är mer lättillgängligt än Svanvik) som strövområde. Området är även ett närnaturområde till Enköping och kan vara lämpligt utflyktsmål för den natur- och friluftsintrasserade, skolklasser, föreningar m.fl. Även om området bäst lämpar sig för den som kan gå och vandra, bör även den som inte kan gå så långt kunna ha ett visst utbyte av området.

Bevarandemål: Att stora ekbackens betydelse som strövområde ökar. Genom enkla insatser och anordningar underlättas besökarens möjligheter till naturupplevelser i området i den mån det inte strider mot bevarandeintressena.

Skötselåtgärder: Nyskapande:

- Anordna parkeringsplats och sätt upp P-skylt.
- Anordna en markerad stig kring hela området.
- Upprätta minst en rastplats med bänkar eller stockar att sitta på samt eventuellt någon eldstad med vedförråd. Lämpliga rastplatser är södra udden på stora ekbacken eller hållmarker strax sydväst om gården Sjövik. Frihugg för utsikt mot Mälaren.
- Sätt upp en informationstavla med bl.a. reservatsskylt vid parkeringsplatsen, en reservatsskylt vid eldplatsen, samt ytterligare en mindre skylt vid Svanvik.

Löpande:

- Städad och välhållen parkering.
- Underhåll av stig och spänger.
- Städning av eldplats. Plockhuggning av yngre och medelåldriga träd till vedförrådet. Röjning vid utsiktsplatsen.
- Byt ut skyltar vid behov.
- Tillsyn.

Bränder

Uppkomna bränder ska släckas.

2005-12-19

dnr 511-4595-02
dossienr. 0381-02-089

Vägar (inklusive vägdiken), stigar och ledningar

Befintliga körvägar (inklusive vägdiken), stigar och ledningar inom reservatet får underhållas. Nödvändiga röjningar i anslutning till dessa får utföras. Inom ramen för underhåll ingår även förnyelse av en stigslinga mellan parkeringsplatsen och reservatet samt en vandringsled runt reservatet.

Byggnader och andra anläggningar

Raststugan och båtbyggnaden vid stranden vid Svanvik får underhållas. Underhåll bekostas av markägaren. Om byggnaden/båtbyggnaden ska rivras, bekostas även detta av markägaren.

Upplag m.m.

Tillfälliga upplag får upprättas av förvaltaren i samband med skötsel av området. Förvaltaren får även ställa upp manskapsbodrar i samband med skötselinsatser.

Stängsel och staket

Stängsel får sättas upp i de skötselområden som ska betas. Stängslen ska förses med genomgångar där så behövs, t.ex. där stigar går genom betesområdet.

Rensning av diken

Rensning av diken, som avvattnar tomtmark, vägar eller åkermark får ske.

Jakt och fiske

Jakt får bedrivas i enlighet med gällande lagstiftning. Jakten är inte reglerad i reservatsbeslutet. Jaktorn och siktgator får ej uppföras utan Länsstyrelsens tillstånd. Uppsättning av saltstenar bör ske i samråd med Länsstyrelsen.

Fauna- och floravård

Eventuella åtgärder som kan behövas göras till stöd för hotade eller sällsynta arter, får göras inom reservatet.

Forskning och undervisning

Förvaltaren kan godkänna att det för forsknings- eller undervisningsändamål vidtas åtgärder inom reservatet som i viss grad strider mot reservatsföreskrifterna under förutsättning att dessa åtgärder inte bedöms strida mot reservatets syfte. Sådana åtgärder kan vara t.ex. att gräva provgropar, märka ut provrutor, insamla ryggradslösa djur och vedlevande svampar eller att ringmärka fåglar.

Fornlämningar och kulturlämningar

Fornlämningar är skyddade enligt lagen om kulturminnen m.m. (SFS 1988:950). Åtgärder som rör fornlämningar ska ske i samråd med länsstyrelsens kulturmiljöenhet. Även åtgärder som rör kulturlämningar ska ske i samråd med länsstyrelsens kulturmiljöenhet.

2005-12-19

dnr 511-4595-02
dossiernr. 0381-02-089

UPPFÖLJNING AV SKÖTSELÅTGÄRDER

Länsstyrelsen ansvarar för dokumentation av förändringar inom reservatet, inklusive skötselåtgärder. Dokumentationen bör helst ske med både anteckningar och fotografier. Skötselåtgärderna ska följas upp för att kontrollera att de genomförda åtgärderna överensstämmer med bevarandemålen och så att status före och efter utförda skötselåtgärder dokumenteras.

UPPFÖLJNING AV BEVARANDEMÅL

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av bevarandemål görs varje år för:

- Parkeringsplats, informationstavla, reservatsskyltar, stigar, eldstad, bänkar, vedförråd och utsiktsplats samt städning.

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av bevarandemål görs vart femte för:

- Gränsmarkeringar.

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av bevarandemål görs vart tionde för:

- Utbredning av solexponerade, friställda ekar.
- Utbredning av öppna luckor, hållar och bryn i behov av behovsröjning.

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av bevarandemål görs vart 20:e för:

- Utbredning av naturtyper.
- Förekomst av prioriterade arter.

SAMMANFATTNING OCH PRIORITERING AV ÅTGÄRDER

Skötselåtgärd	Prio	När	Skötselomr.	Finansiering
Ny parkeringsplats	1	2006/2007	F	Skötselanslag
Stig	1	2006/2007	F	Skötselanslag
Rastplats	1	2006/2007	F	Skötselanslag
Informationstavla, reservatsskyltar	1	2006/2007	F	Skötselanslag
Gränsmarkering	1	2006	F	Skötselanslag
Städning	1	Kontinuerligt	Alla	Skötselanslag
Tillsyn	1	Kontinuerligt	Alla	Skötselanslag
Uppföljning av skötselåtgärder	1	Efter åtgärd	Alla	Skötselanslag
Uppföljning av bevarandemål	1	Varje, vart 5:e, 10:e och 20:e år enligt ovan.	Alla	Skötselanslag
Restaureringar enligt skötselplan		2007-2009	A, C, D	Skötselanslag
Stängsling	2	2007	C	Skötselanslag
Bete	2	Kontinuerlig	C	Miljöstöd

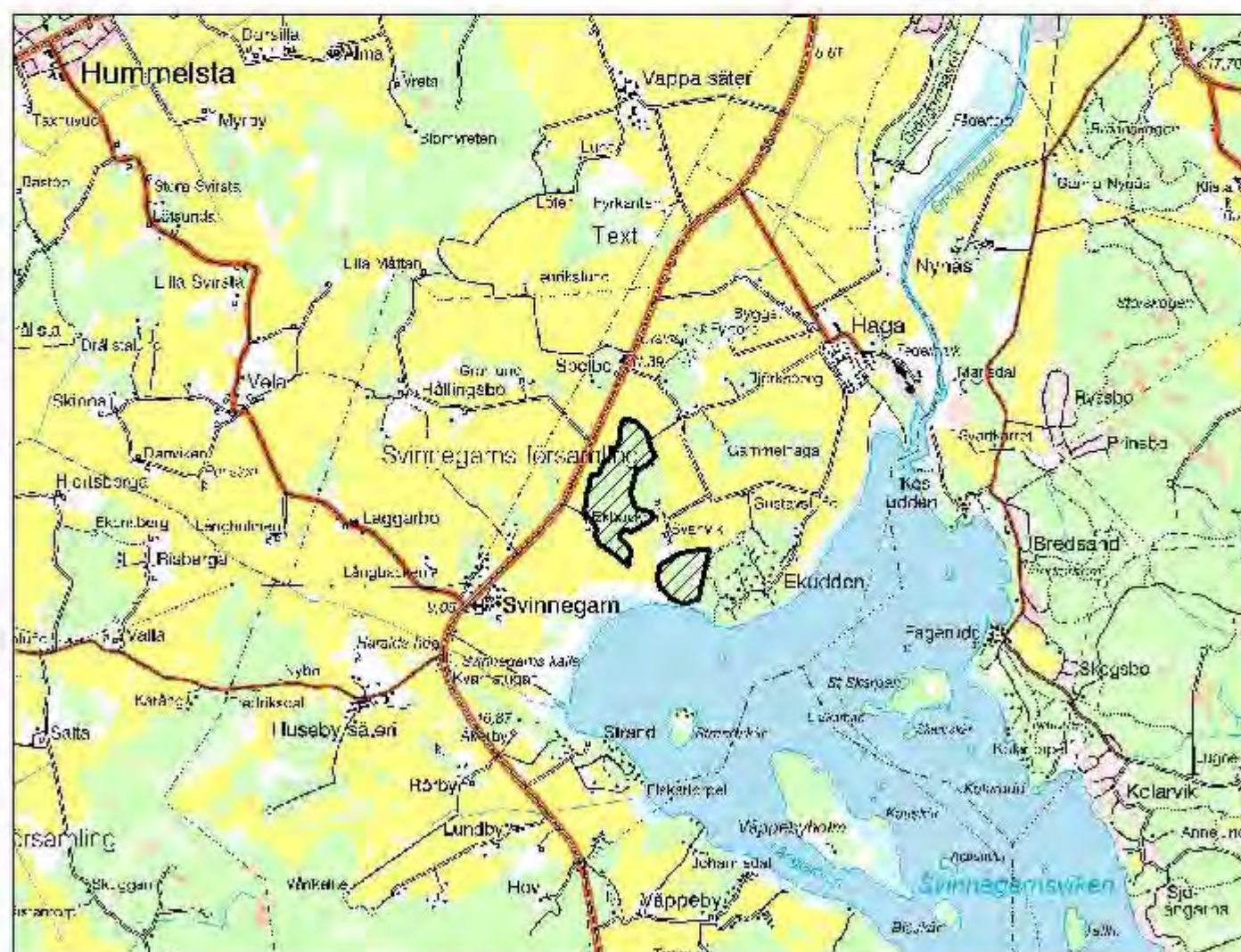
Bilaga B.

Tillhör Länsstyrelsens
i Uppsala län förslag till beslut
2005-12-19
511-4595-02

**Naturreservatet
Haga eckbackar**
Enköpings kommun

Översiktskarta

 Reservatsområde

0 1,25 2,5 5 kilometer

Skala: 1:50 000

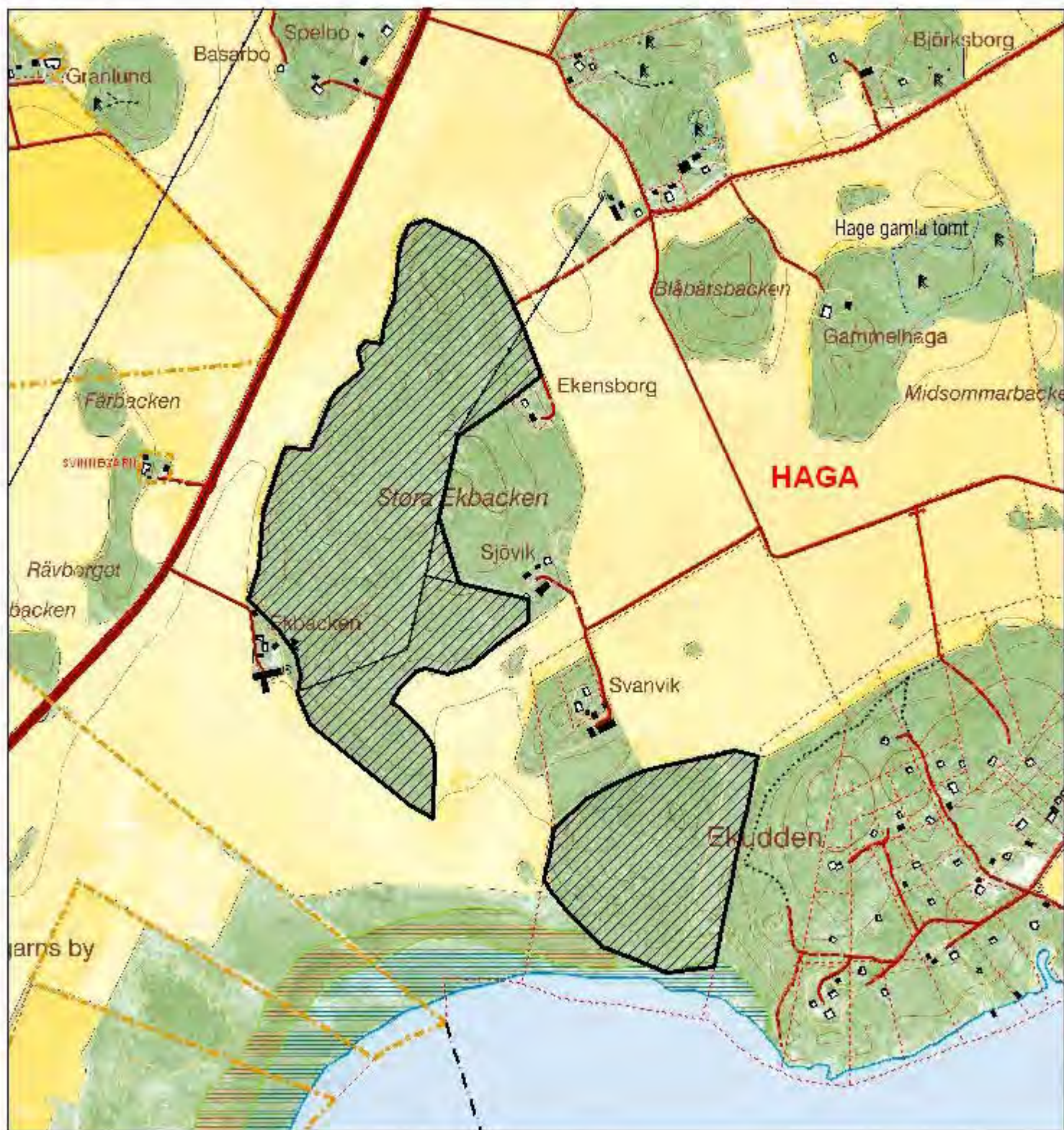
Utdrag ur gröna kartan.

Naturreservatet Haga ekbackar
Enköpings kommun

Bilaga C.

Tillhör Länsstyrelsens
i Uppsala län förslag till beslut
2005-12-19
dnr 511-4595-02

Reservatskarta

0 250 500 1 000 meter

Skala: 1:10 000

Utdrag ur ekonomiska kartan.

Skötselkarta

0 250 500 1 000 meter

Skala: 1:10 000

Ortofoto